

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΑΝΑΣΤΗΛΩΣΗΣ
ΜΝΗΜΕΙΩΝ (ΕΤΕΠΑΜ)

Θερμοπυλών 42
Θεσσαλονίκη 54248
Τηλ+φαξ 2310-327268
(Προέδρου ΕΤΕΠΑΜ)

Θεσσαλονίκη 28-7-2005

Προς :τον Υφυπουργό Πολιτισμού

Κ. Π.Τατούλη
Γραφείο Υφυπουργού Πολιτισμού
Μπουμπουλίνας 20, Αθήνα 10186
Τηλ. 210-8201421, φαξ. 210-8201435/436
Κοιν. Γραφείο Γ. Γραμματέως
Φαξ. 210-8201353

ΘΕΜΑ: Κατάχωση Περιβόλου Λευκού Πύργου

Χαρακτηρισμός: ΕΞΑΙΡΕΤΙΚΩΣ ΕΠΕΙΓΟΝ

Κύριε Υφυπουργέ,

Οι εργασίες διαμόρφωσης γύρω από τον Λευκό Πύργο και η πρόσφατη γνωμοδότηση του ΚΑΣ για κατάχωση των ευρημάτων του οχυρού του περιβόλου, που αποκαλύφθηκαν μόλις ανασύρθηκε το παλιό πλακόστρωτο από τις αρχές του Ιουνίου, έχουν αναστατώσει την κοινή γνώμη στην πόλη μας πυροδοτώντας σειρά αντιδράσεων φορέων και πολιτών αλλά και αντίστοιχων αντεγκλήσεων από μεριάς διοίκησης.

Η βάση του συλλογισμού υπέρ της «κατάχωσης» των ευρημάτων, όπως παρουσιάστηκε στο ΚΑΣ από τον Γ.Γραμματέα του ΥΠΠΟ (εφ.Μακεδονία 13-7-05), ήταν το τυχαίο και μη αναμενόμενο του ευρήματος.

Η πρακτική όμως σκέψη πίσω από αυτήν την γνωμοδότηση ήταν, όπως καθαρά εκφράστηκε από τον αντιδήμαρχο αρχιτεκτονικού του Δήμου, ότι η συγκεκριμένη απόφαση του ΚΑΣ είναι η μόνη που συνάδει τεχνικά (με την εν εξελίξει εργολαβία), και η οποία δεν τινάζει την μελέτη μας στον αέρα (εφ.Μακεδονία 22-7-05). Δηλαδή εδώ διαφαίνεται ότι με την λογική των τετελεσμένων παγιδεύτηκε το ΚΑΣ και το ΥΠΠΟ όχι μόνο για να θαφτούν, αλλά και να καταστραφούν αρχαιότητες, όπως θα τεκμηριώσουμε παρακάτω, που συνδέονται με τίποτε λιγότερο παρά με το μνημείο σύμβολο της πόλης της Θεσσαλονίκης.

Ας εξετάσουμε όμως και κατά πόσο, έστω, ευσταθούν οι παραπάνω συλλογισμοί.

Είναι γνωστό ότι οι εργασίες που σήμερα εκτελούνται στον Λ.Πύργο είναι εφαρμογή μίας μελέτης διαμόρφωσης του περιβάλλοντα χώρου που εκπονήθηκε βασικά στην περίοδο της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας, και η οποία με δύο προηγούμενες αποφάσεις του ΥΠΠΟ (την 586/2-6-1997 και την 5349/2-3-2004) είχε εγκριθεί με τον όρο ότι θα τροποποιηθεί κατάλληλα η μελέτη στην περίπτωση που θα βρεθούν τα λείψανα του οχυρού περιβόλου του. Είναι δηλαδή προφανές ότι το εύρημα όχι μόνο δεν είναι τυχαίο, αλλά αντίθετα ήταν απόλυτα αναμενόμενο και ο Δήμος

Θεσ/νίκης ήξερε ήδη από το 1997 ότι θα αντιμετώπιζε το ενδεχόμενο μίας ριζικής τροποποίησης της μελέτης.

Στο σημείο αυτό πρέπει, επόμενα, να θίξουμε το καίριο ζήτημα της επάρκειας της υπόψη μελέτης διαμόρφωσης, και κύρια της φιλοσοφίας που βρίσκεται στην βάση των αρχιτεκτονικών της προτάσεων, θέτοντας με τον τρόπο αυτό και το γενικότερο πρόβλημα των μελετών που εκπονούνται σε σχέση με μνημεία και ιστορικούς τόπους. Διότι στην πραγματικότητα η εν λόγω μελέτη (δυστυχώς όχι η μόνη εκείνης της περιόδου, του 1997) αγνόησε επιδεικτικά ως παράμετρο του Αρχιτεκτονικού σχεδιασμού την ιστορική διάσταση της περιοχής και το αναμενόμενο εύρημα. Και είναι αδύνατο να δεχθεί ο μέσος κάτοικος αυτής της πόλης (πολύ περισσότερο δε ο ειδικός), ότι Θεσσαλονικείς αρχιτέκτονες και μηχανικοί δεν έχουν δει τις παλιές φωτογραφίες του Λ. Πύργου με τον γύρω περίβολο (αν όχι στις πάμπολλες δημοσιεύσεις τους σε βιβλία, τουλάχιστον στα περισσότερα μπαρ και τα ουζερί της πόλης). Ο περίβολος όχι μόνο ήταν γνωστός, αλλά μπορούσε και ως έκταση να εκτιμηθεί. Απλούστατα τον αγνόησαν γιατί η διατήρηση της ιστορικής φυσιογνωμίας είναι κάτι που αρνούνται συνειδητά, καθώς δεν θέλουν να δεχθούν τις δεσμεύσεις που αυτή επιβάλλει στην ελεύθερη αρχιτεκτονική σύνθεση.

Τέτοιες όμως στάσεις είναι τουλάχιστον αναχρονιστικές, αφού ο Ευρωπαϊκός πολιτισμός (όπως πλέον και ο παγκόσμιος) χαρακτηρίζεται από έναν ιδιαίτερο σεβασμό για την Πολιτιστική και Μνημειακή του Κληρονομιά, αλλά και για την βιωματική σχέση που αναπτύσσει με το ιστορικό του παρελθόν. Για τον λόγο αυτό έχουν συνταχθεί Διεθνείς Αρχές και Διεθνείς Συνθήκες (που έχει προσυπογράψει και η χώρα μας), και επομένως το ζήτημα ξεπερνά τις όποιες προσωπικές απόψεις και γούστα. Είναι συνεπώς μεγάλη ευθύνη κατά την σύνταξη μίας μελέτης να μην λαμβάνονται υπόψη βασικές παράμετροι του έργου, η αποσιώπηση των οποίων θα προκαλέσει σίγουρα εμπλοκές στη εξέλιξη, τον προγραμματισμό και την υλοποίησή του, όπως ακριβώς γίνεται στην προκειμένη περίπτωση.

Επί πρόσθετα μας είναι πολύ δύσκολο να πιστέψουμε ότι ένα όργανο, όπως το ΚΑΣ μπορεί συνειδητά να επιτρέψει κατάχωση με καταστροφή αρχαιοτήτων για λόγους τόσο «επιδερμικούς», όσο μία επιφανειακή διαμόρφωση στον περιβάλλοντα χώρο ενός μνημείου, αν στην παρουσίαση του θέματος είχε γίνει σαφές τι ακριβώς συμβαίνει. Στην πραγματικότητα η προτεινόμενη από την μελέτη σχετική ταπεινώση της στάθμης του πλακόστρωτου γύρω από τον Πύργο «ξυρίζει» κατά τόπους την επάνω ζώνη των ευρημάτων, και κάποια από τα θεμέλια των προτεινόμενων τοιχίων διαμόρφωσης πάνε την καταστροφή ακόμη πιο βαθιά. Συνεπώς πιστεύουμε ότι τα μέλη του ΚΑΣ δεν θα πρέπει να ενημερώθηκαν σωστά για τις επιπτώσεις αυτές.

Δυστυχώς για την μοίρα αυτής της πόλης εκείνοι, που λόγω επιστημονικής ειδικότητας και χωρικής εγγύτητας θα μπορούσαν να εξηγήσουν στο ΚΑΣ καλύτερα τις επιπτώσεις της μελέτης για το ιστορικό περιβάλλον, ήταν απόντες στην κρίσιμη συνεδρίαση. Εκτός από τον Προϊστάμενο της 9ης Εφορείας Βυζ. Αρχαιοτήτων απουσίαζε (όπως έγινε γνωστό από παρεβρεθέντες και δημοσιεύματα) και ο Αρχιτέκτονας καθηγητής του ΑΠΘ μέλος του ΚΑΣ, με αποτέλεσμα να ληφθεί η απόφαση με πέντε μόνο μειοψηφήσαντες.

Στην βάση των όσων εκτέθηκαν παραπάνω ζητούμε κύριε Υφυπουργέ να απεγκλωβιστείτε από την λογική η οποία, πιστεύουμε, παραπλάνησε και παγίδευσε το ΚΑΣ οδηγώντας το σε μία γνωμοδότηση κατάχωσης που κατ' ουσία όμως συνεπάγεται μερική καταστροφής αρχαιοτήτων, να μην εκδώσετε Υπουργική Απόφαση με βάση την εν λόγω γνωμοδότηση και να ζητήσετε αναπομπή του θέματος. Αν αυτό δεν γίνει η κατάχωση και η μερική καταστροφή ενός τμήματος του Μνημείου/συμβόλου της Θεσσαλονίκης θα μείνει για να αποδεικνύει τον απλό επαρχιωτισμό μίας

μερίδας της τοπικής κοινωνίας, που δεν κατανόησε και δεν αγάπησε ποτέ το καταπληκτικό ιστορικό της περιβάλλον, το οποίο πάντα θαύμαζαν και θαυμάζουν τόσο ξένοι.

Αυτό που χρειάζεται να κατανοήσουμε, και όσο το γρηγορότερο τόσο το καλύτερο για την πόλη, είναι ότι τελικά η τροποποίηση της μελέτης ανάπλασης γύρω από τον Λ.Πύργο είναι αναπόφευκτη για πολλούς λόγους και πρέπει να ξεκινήσει άμεσα. Πέρα από τον κύριο λόγο της διάσωσης και ανάδειξης των ιστορικών κτισμάτων συντρέχουν, μεταξύ άλλων, και λόγοι διατήρησης πολλών δένδρων στην περιοχή, αλλά και καλύτερης επισκεψιμότητας του Πύργου για άτομα με αναπηρία. Από όσο δε μπορεί να κρίνει κανείς και με μόνα τα στοιχεία της απλής επίσκεψης στον χώρο, φαίνεται να υπάρχει δυνατότητα πολλά προβλήματα από αυτά να βρουν συνδυασμένη ρεαλιστική λύση προς κοινό όφελος, βεβαίως όχι ιδανική αλλά σαφώς καλύτερη από την προτεινόμενη εξαφάνιση.

Προς αυτή την κατεύθυνση η ΕΤΕΠΑΜ, που παρακολουθεί εξ αρχής το θέμα εκ του σύνεγγυς, είναι πρόθυμη, αν της ζητηθεί, να συνδράμει τόσο τους τοπικούς φορείς όσο και τις κεντρικές υπηρεσίες του ΥΠΠΟ με προτάσεις ρεαλιστικών εναλλακτικών λύσεων.

Με εκτίμηση

Για το Δ.Σ

Η Πρόεδρος

Η Γραμματέας

Κ.Θεοχαρίδου

Ι. Στεριώτου

Δρ. Αρχιτέκτων – Αναστηλώτρια

Δρ. Αρχιτέκτων

ΣΗΜ.: Η ΕΤΕΠΑΜ είναι πανελλήνια επιστημονική εταιρεία με έδρα την Θεσσαλονίκη, που ιδρύθηκε το 2004, με σκοπό την προώθηση και εδραίωση της ιδέας ότι η αναστήλωση και αξιοποίηση των μνημείων διενεργείται μέσα σε ένα ιδιαίτερο πλαίσιο αρχών και τεχνικών με στόχο την διάσωση της αυθεντικότητας και δομικής συγκρότησης του ιστορικού κτίσματος και παράλληλη διαφύλαξη και ανάδειξη των αξιών του. Σ' αυτό το πλαίσιο προωθεί την ανάπτυξη του επιστημονικού διαλόγου τόσο πάνω στα θέματα φιλοσοφίας των επεμβάσεων, όσο και σ' αυτά της τεχνολογικής έρευνας. (www.etepam.gr)